

Francesco Petrarca (1304-1374)

För mer än 700 år sedan, i Herrens år 1304, föddes *Francesco Petrarca*. Han tillhörde en florentinsk familj som likt Dante några månader tidigare landsförvisades från hemstaden Florens. Petrarca kom att växa upp i Avignon, där fadern var notarie. Avignon var den stad som plötsligt kom att få härbärgera påven under den ”babyloniska fångenskapen” efter det att Clemens V och påvestolen 1309 lämnade Rom.

Francesco följer till en början faderns juridiska bana, men efter dennes död låter sonen prästviga sig. Han innehar sedan ett flertal kyrkliga ämbeten men praktiskt nog verkar dessa tjänster sällan ha inneburit någon större arbetsinsats. Han verkar istället så långt som möjligt ha försökt att syssla med sitt skrivande. Mindre kända är idag den stora mängd historisk litteratur av Petrarcas hand; hans intresse för den klassiska litteraturen var enormt.

Petrarca sorterar heller inte under kategorin glömda genier: han var sin tids mest kände författare, väl medveten om sin status. Han verkade själv för att lagerkrönas, att bli *poeta laureatus*, vilket skedde på Capitolium i Rom, på dagen 14 år efter det första mötet med *Laura*. Idag förknippas Petrarcas namn nästan helt med sonetter han skrev till *Laura*, den kvinna han fick syn på i Klarakyrkan i Avignon ”trettonhundratjugosju, just/vid den första timman, dagen den sjätte april,/ jag gick in i labyrinten, och någon utgång ser jag ej.” (sonett 211). Men även om han inte skulle ha skrivit *Il Canzoniere* skulle Petrarca än idag genom sina latinska verk ha en framskjuten plats som renässanspionjär.

Petrarca och musiken

Det finns bara spår av tonsättningar till Petrarcas texter från hans egen livstid, om det överhuvudtaget har funnits. En förklaring kan vara de italienska tonsättarnas fasta övertygelse om vilka versformer, *poesia per musica*, som lämpade sig att tonsätta; *Il Canzoniere* består som bekant till stor del av sonetter, och det kan vara en förklaring till att det skulle dröja ända till sekelskiftet 1500 innan komponisterna på allvar fick upp ögonen för hans poesi.

Men vi har ännu 1300-talstonsättaren *Jacopo da Bolognas* sättning av Petrarcas madrigal *Non al suo amante*, och det är intressant att tänka sig att både Jacopo och Francesco verkade vid *Viscontis* hov i Milano på 1350-talet. Kanske fick skalden där användning av sina musikaliska talanger tillsammans med musikgiganten Jacopo; att Petrarca spelade luta är helt visst. Han var till och med mån om att lutan skulle hamna i goda händer efter hans död: han testamenterade nämligen den till Ferraramusikern *Tommaso Bambasio*.

Mot slutet av 1400-talet blir plötsligt Petrarcas poesi ett föredöme för alla poeter, och 1501 kommer den första tryckta utgåvan av *Il Canzoniere* ut, som f.ö. kom att följas av 160 utgåvor under 1500-talet! Musiken i ropet i Italien vid denna tid, *frottolan* och senare *madrigalen* passade utmärkt till Petrarcas texter. I Mantua funderade Isabella d'Este och hennes vänner på vilka texter av Petrarca som bäst passade sig att tonsätta, och *Bartolomeo Tromboncino* och *Marco Cara* fick i uppdrag att skriva musik till ett flertal Petrarcatexter, t.ex. *Si è debile*:

Även bland mer sentida tonsättare har Petrarcas texter varit utgångspunkt för tonsättares arbeten; raden av komponister som inspirerats av den lagerkrönte är lång: Monteverdi, Palestrina, Haydn, Schubert, Liszt, Schönberg, Nino Rota liksom vår egen Lars Johan Werle är bara några ur raden.